

5. БЕЛЛИСТ – ПАНОРАМА

БЕОГРАДСКО ЛИСТАЊЕ
СРЕДЊОШКОЛСКИХ ЛИСТОВА

Надежда Петровић, Аутопортрет (1907)

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

ПОПОДНЕ ПИСЦА, ПЕТЕР ХАНДКЕ

Петер Хандке је аустријски писац рођен у Немачкој 1942. године. Добитник је многих међународних признања, од којих се издваја Нобелова награда за књижевност 2019. године.

Најпознатији Хандкеови романи су „Леворука жена“, „Кратка писма за дуга настајања“, „Голманов страх од пенала“ (ушао у школску лектуру у Немачкој)... Написао је сценарио за филм Вима Вендерса „Небо над Берлином“.

Још 1996. године, након боравка у БиХ, објавио је есеј „Правда за Србију“ у коме је осудио став да је за све зло крива наша земља. Тада је доживео нападе од стране „културног естаблишмента“ Европе.

Када је почело бомбардовање Србије 1999. године, Хандке се обрео у нашој земљи да би дао подршку српском народу. Тада је одлучио да иступи из редова Католичке цркве и да врати књижевну награду коју је добио у Немачкој.

Члан је Српске академије наука и уметности, Почасни члан Удружења књижевника Србије и добитник Плакете 50. Дисовог пролећа. Превео је на немачки језик Дисову песму „Можда спава“.

Књига „Поподне писца“ својеврсни је програмски текст. Хандке је заправо желео да објасни своје разлоге писања и читаоцу исприча причу о настајању књижевног дела. У литератури постоји много примера програмских текстова („Предговор Кромвелу“ Виктора Игоа, „Певање и мишљење“ Светозара Марковића, „Међу јавом и мед сном“ Лазе Костића, „Шта ли те спречи“ Десанке Максимовић, „Моја поезија“ Јована Дучића...).

„Поподне писца“ настало је 1987. године. Главни јунак, Писац, говори о свом делу. Он живи у кући на брду која има прозоре на све четири стране. Тек када сиђе доле, међу људе, као Јакшићев орао или Бодлеров албатрос, он спознаје сву профаност урбаног света.

Време проводи сам, у својој соби, пишући, са једним јединим страхом – да ће изгубити језик. У тексту постоје бројни описи екстеријера (мостови, улицице), али и ентеријера (гостионице, самопослуга, аутобуска станица), а то је простор којим се Писац креће у потрази за темом о којој ће писати. Конкретних топонима нема, само се на једном месту помиње Москва у контексту извесног сећања и то је све. Разливленост фабуле је функционална. Прича се рачва у више

праваца, повезује се много наизглед раздвојених догађаја. Главни јунак наилази на старицу која немоћно лежи на улици, потом на групу младих који „ништа не читају” (звучи познато!)...

Сваки писац је сујетан у оноликој мери колико допусти да популарност храни његов его. Јунак у једном тренутку сусреће групу која га препознаје, потом помно гледа да ли се његова књига налази у излогу једне књижаре. Замка сујете, али и остале замке које прате стварање, описане су луцидно, тачно, каткад са дозом ироније. Јер, Хандке прозире душу писца, будући и сам стваралац, све вирове у које неискусни упадају, а у уста главног јунака ставља реченице које и сам изговара. „Празнина, моја реченица водиља. Празнина, моја вољена.” Највећи страх сваког ствараоца јесте белина хартије, празнина испред њега, страх да су га музе напустиле. То су они моменти када свака написана реченица постане догађај, кад постоји страх да ће се једног дана пробудити и да неће моћи ништа да напише.

Лик из романа, заправо писац сам, излази на улицу не би ли тамо нашао мотиве за своје књиге. Помањкање инспирације долази отуд што постоји бојазан да је већ све написано и да речи почињу да се врте укруг. Да би се стварало, неминовна је самоћа. Стога су писци усамљеници и неретко чудаци. Свет је на почетку „низ слика које само треба гледати и описивати једну за другом”. Временом, обриси нестају и долази до сагледавања себе и додатног ослушкивања изнутра. Хандке изражава своје непристајање на прозаичне, свакодневне теме. Баш зато, каже он, треба читати и треба писати да бисмо се супротставили ништавилу. Он то назива доживљајем „обезсебљења”. Изаћи из себе, својих ограничениости и у литератури пронаћи себе новог, а дићи, како вели Ахмед Нурудин, руке „од себе сањаног”. Он жуди за неким „пратекстом” који би био универзална полазна тачка. Символично, сања кошмарни сан у коме сви имају неке текстове, осим њега.

Писац се, славећи чин писања, поклања папиру у писаћој машини. Тај тренутак значи да почиње неизвесна авантура са још неизвеснијим исходом. Све може бити инспирација. Стабло у башти, лавез пса и „нежно певање птица”. Чак и писма Непознатог, који је чиста метафора. У кафани, људи су „ноге и трупови”, али зато река блиста напољу и ти тренуци су озарења достојна једног романа. Хандке показује осећај за детаљ. Тишина, као и зујање центрифуге у машини за веш, могу бити једнако узбуђујући елементи.

Понекад је ироничан, на пример приликом описа неког песника који је и „при одсецању ноктију деловао племенито”.

Хандке каже да је књижевност „најслободнија од свих земаља” потврђујући суштину идеје о ларпурлартизму (*l'art pour l'art*) коју су заговарали још фанцуски симболисти у 19. веку. Зато је, каже он, много лакше бити преводилац него писац, јер онда нисте у главној улози.

ОГЛЕДАЛО

Коначно, оно што писац заслужује после обављеног напорног посла, јесте „само лежање и мир”. „Мир, свуд је мир”, написао је и Црњански у свом „Стражилову”.

Хандкеова реченица је дуга али складна, богата и сликовита, стил разумљив, а поруке јасне. Можда је најлепша од свих њих сублимирана у једној реченици: „Приказујући највише могуће лепим твоје ране, скривам ја своје.” То и јесте смисао писања.

Александра Мишић,

Професор српског језика и књижевности

„Гимназион”, Гимназија, Чачак

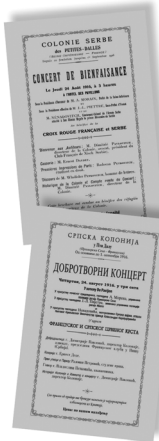
Директор: Иван Ружичић

Главни уредник: проф. Иванка Танкосић

Српска колонија у Пти Далу

Српска колонија у градићу Пти Далу основана је 10. јуна 1916. године. У њему је боравило 133 избеглица из разних крајева Србије, већином свештеника, адвоката и државних службеника, а међу њима су се налазили и песник Владислав Петковић Дис и службеник из Чачка Радиша Нишавић. Директор колоније био је Димитрије Павловић, адвокат и председник Француског клуба у Нишу. Списак избеглица које су тамо боравиле налази се у брошури која је штампана поводом Добротворног концерта, а сав прилог од продаје исте намењен је најугроженијим избеглицима из Колоније.

На овом концерту, одржаном 24. августа 1916. године, поред директора Колоније и разних музичара, част да наступи имао је и Владислав Петковић Дис. Том приликом он је захваљујући за несебичну помоћ која им је пружена и посетио на тешку борбу српског народа. У наставку текста налази се епигло његове беседе:

„Госпође и Господо!
Када буде дошао наш велики дан да се вратимо у нашу отаџбину, ми ћемо оставити Француску, уочиште одмора и нада. Ја вас молим, задржите нас у лепој успомени и не спомините нас по злу. Јер ми смо вас волели и онда кад смо се о вас грешили. Ми смо вас волели и ми ћемо вас волети. Увек. Увек.

Када се сутра будемо вратили на своја огњишта, ако буду живе наше мајке, дочекаће нас и упитати: „Децо, како вам је било у Француској?“ Ми ћемо нашим мајкама одговорити: „У Француској нам је било добро.“

Ако буду живе наше жене и наше сестре, дочекаће нас и оне, и упитаће нас: „Како вам је било у Француској?“ Ми ћемо нашим женама и сестрама одговорити: „У Француској нам је било добро.“

Ако буду жива наша деца, и она ће нас дочекати, али њихова уста неће знати да нас тако питају. Не. Деца ће нас питати: „Где је та Француска?“ Уместо одговора ми ћемо подићи руку и метнути је на своја срца и рећи ћемо нашој деци: „Ту је Француска.“ И наша деца ће нас разумети.

Госпође и Господо,
Живела Француска!”

Вања Госцић-ац, илл

Марин Гетаљдић, рођен 2. октобра 1868, био је највећи дубровачки математичар и физичар, пореклом из породице Гетаљдић. Његов научни рад је током времена остао слабо запамћен, иако је његов допринос био велики. Највећи фокус му је била оптика (написао је седам дела из те области). Међу првим његовим радовима из оптике била је расправа *Nonnullae propositiones de parabola* (Неке ставици и параболе). Гетаљдић је изменада преминуо дана 11. априла 1926. у родном Дубровнику у 57. години живота.

Amel Zec, DUBROVNIK, 2011

Јосип Руџер Бошковић, рођен 18. маја 1771, био је дубровачки филозоф, астроном, математичар, физичар, песник и дипломата српског порекла. Руџер је као угледни математичар, професор и научник позиван да решава неке проблеме свога времена. Тако је 1742. уврштен у трочлану комисију која је утврђивања узроке пукотине на великој куполи ватиканске Цркве Светог Петра. Писао је и филозофске расправе. Био је члан Британског краљевског научног друштва и уврштен је међу сто најзначајнијих српских научника. Бошковић је преминуо 13. фебруара 1787. у својој 75. години живота у Милану.

Разомир Теодосијевић, илл

фебруар 2020

23

НАЈБОЉЕ ГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ НОВИНА:

„Гимназион“, Гимназија, Чачак

Ликовно-графички уредник:
Светлана Џида (професор)

5. БЕЛИСТ - БЕОГРАДСКО ЛИСТАЊЕ
СРЕДЊОШКОЛСКИХ ЛИСТОВА 2019/20

ОТВОРЕНО ПИСМО НАСТАВНИЦИМА КАРЛОВАЧКЕ ГИМНАЗИЈЕ

Уљуљкани у застрашеност постојања и бивања у другим школама, ученици ћуте о новим проблемима, игноришући и занемарујући своје право гласа и важности свог учешћа у свакодневици гимназије.

Репресија такмичарског и квантофренијског образовног система врши неиздржив притисак на ученичко ментално здравље и понашање. Сујетни професори као пијуни истог система, моћни у својим ауторитетима, форсирају овакву струку у сваком тренутку. Ми, ученици, недовољно смо укључени у доношење одлука у оквиру школе. Када се окупимо да искажемо своје мишљење и незадовољство, бивамо назначени као „изманипулисани” и „несвесни дубљих проблема”. Моћ и глас Ученичког парламента је само привидан и често игнорисан, а сам Парламент (који се састаје нередовно и неквалитетно) не спроводи своје одлуке доследно и у складу са савременим проблемима и потребама ученика.

Школско двориште је окупирано професорским аутомобилима, а неретко и многобројним екскурзијама (које буком ремете радну атмосферу у нашој школи, у гужвама се на излазима гурају са нама, а додајују нам и ружне речи. После реновирања школе очекивали смо да ће то двориште коначно припасти ученицима и да ће бити наш сигуран простор, међутим, наше двориште је паркинг и туристичка атракција.

Разлике у годинама и положају примећујемо и у сакривању шифри за интернет, који би требало да служи за едукацију и сталну доступност информација, као и за интерактивну наставу, док је откључани интернет спор и неухватљив у свим учионицама.

Под изговором безбедности, забрањено нам је да излазимо из школе за време одмора, што ограничава наш избор хране, јер кантина није најсрећније решење. Наиме, инклузивност другачијих животно-здравствених потреба ученика овде је минимална, јер у кантини

ОГЛЕДАЛО

не можемо пронаћи веганске опције, безглутенске и безлактозне производе, нема опције за људе који имају дијабетес, кандиду или алергије, те се ми осећамо искључено.

Недостатак страних инвеститора и спонзора за мање популарне смерове (класични језици) чини да они не добијају довољно пажње од школе и да често бивају занемарени. Иако се професори наведених смерова максимално труде да нам обезбеде средства за рад, чини нам се да је њихов труд узалудан – док други смерови имају своје учионице, лекторе, годишње активности и медијску пажњу.

Мањак активности које би биле прилагођене интересовањима ученика доводи до опште незаинтересованости и учмалости. Међутим, неприступачност наставника за наше идеје и примедбе нас не обесхрабрује и не чини наш глас мање важним. Зато хоћемо да нас чујете.

Мила Поповић,

„Бранко”, Карловчка гимназија,

Сремски Карловци

Директор: Радован Ковачевић

Главни и одговорни уредник:

проф. Срђан Дамњановић

PEDAGOGIJA PODUZETNIŠTVA I CJELOŽIVOTNO UČENJE

„Nepismeni 21. stoljeća neće biti oni koji ne znaju čitati i pisati, već oni koji neće znati učiti i dopuniti ili obnoviti svoje znanje.”

Alvin Toffle

Pedagogija predstavlja znanstveno polje u području društvenih znanosti koje istražuje odgoj mladih s pozitivnim i negativnim učincima koji djeluju u okruženju. Pedagogija je znanost koja istražuje odgojni proces, odgoj ili oblikovanje (izgrađivanje) čovjeka kao ljudskog bića.

Poduzetništvo je sposobnost i spremnost da se razvije, organizira i upravlja poslovnim poduhvatom, zajedno s bilo kojim od mogućih rizika kako bi se ostvario profit. Poduzetništvo je jedna od ključnih kompetencija cjeloživotnog učenja. Poduzetništvo nije ništa drugo do sposobnost, kompetentnost (racionalan skup znanja, vještina i stavova) realizacije određenih poslovno-ekonomskih zadataka.

Cjeloživotno učenje je kontinuirani proces sticanja novih znanja i razvoja sposobnosti te pretpostavka za povećanje konkurentnosti i ljudskog potencijala svakog društva utemeljenog na znanju. Kako bismo mogli uspješno sudjelovati u procesima učenja tokom cijelog života, potrebno je razvijati i usvajati određene temeljne kompetencije od kojih se izdvaja i poduzetnička. Samim time, potrebno je odgoju i učenju za poduzetništvo posvetiti pedagošku pažnju. Činjenica je da je ishod svakog razvoja i napretka znanje i osposobljenost, odnosno kvalifikacija za činjenje određenog posla. Pedagogija poduzetništva trebala bi biti znanstvena grana unutar područja pedagoške znanosti koja bi se bavila istraživanjem i implementacijom didaktičko-metodičkih modela u odgojno-obrazovne procese sa svrhom postizanja odgojno-obrazovnih ishoda.

Poduzetnička se kompetencija sastoji od određenih znanja, vještina i stavova koji su primjereni određenom kontekstu, koja se neopravdano poistovjećuje samo s vođenjem gospodarskog subjekta, što je preusko definiranje. U užem smislu to je spremnost, sposobnost rukovođenja poslovnim subjektom s ciljem razvojne održivosti na tržištu. Za poduzetničku kompetenciju u širem smislu možemo reći da je spremnost na inovativno djelovanje, ali i mogućnost podržavanja inovacija koju

PRVA NAGRADA: „**Poduzetnik u meni**”,
Srednja ekonomsko trgovinska škola, Tuzla

5. БЕЛЛИСТ - БЕОГРАДСКО ЛИСТАНЈЕ СРЕДНЈОШКОЛСКИХ ЛИСТОВА 2019/20

donose vanjski čimbenici. Uključuje pozitivan stav prema promjenama, preuzimanje odgovornosti za vlastito djelovanje (pozitivno ili negativno), utvrđivanje ciljeva i njihovo ostvarenje i motiviranost za uspjeh. Sticanje poduzetničke kompetencije je cilj odgoja i učenja za poduzetništvo, a uglavnom se opisuje pomoću odgojno-obrazovnih ishoda koji se odnose na razvoj odlika individualnosti. Razvoj kompetentnosti odvija se procesom poduzetničkog učenja kojeg obilježava pomak od poučavanja prema aktivnom i kreativnom procesu učenja čovjeka. Poduzetničko učenje je proces poticanja poduzetničkog načina mišljenja, osvještavanja kreativnog potencijala, korištenja postojećih znanja i vještina na inovativan način, sticanje novih vještina kroz inovativnosti, preuzimanja lične odgovornosti za učenje i djelovanje.

Pedagogija poduzetništva potiče kreativan razvoj, uspješnost, životni optimizam i kulturu stvaralačkog rada. Mijenja brzopletost, površnost, improvizaciju, a doprinosi razvitku radnih navika, ekološke svijesti te odgoju slobodne, cjelovite, humane i odgovorne ličnosti. Stimulativna kultura škole omogućava djeci i mladima razvoj poduzetničkog duha, pruža im mogućnost biti uključen i uticati na promjene, baviti se stvarima koje vole i žele ostvariti, afirmirati se i potvrditi u procesu razvoja novih ideja. Odgojno-obrazovni ishodi su neposredni rezultati obrazovno-odgojnog procesa. To su psihičke promjene učenika u spoznajnom području (znanja i sposobnosti), psihomotornom (motorne vještine) i motivacionom području (vrijednosti, stavovi i navike). Psihičke promjene osposobljavaju učenike za promjenu ponašanja pa su to različite osposobljenosti. Nastavnici su veliki izvor ideja za aktivnosti koje pružaju iskustvo u poduzetničkim vještinama i često niti ne znaju da to rade kada podučavaju. Svaki nastavnik u srednjoj školi može pomoći učenicima razumjeti mogućnosti naše poduzetničke ekonomije uvođenjem aktivnosti vezanih uz poduzetništvo u redovnu nastavu.

Djeca razvijaju bolju radnu etiku, više vrednuju novac, kreativno razmišljaju, usavršavaju vještine, bolje postavljaju ciljeve i slično. Kako rastu mogu dobivati sve više odgovornosti, a čak se mogu početi i pripremati za ulazak u posao ukoliko to žele. Djeci treba dati slobodu da se kreativno izražavaju, da preuzimaju rizike, da se nauče nositi s neuspjehom, da budu uporni, da se druže s različitimima od sebe, potiče ih se na razgovor i pregovaranje, izražavanje, rješavanje problema, poticanje samopouzdanja, razvijanja vještina, te se na taj način odgajaju zadovoljni i sretni ljudi. Pedagogiju poduzetništva treba provoditi putem nacionalnog odgojno-obrazovnog kurikulumu od predškolskog odgoja nadalje kroz cjeloživotno obrazovanje.

Iznimno je važno da učenici shvate da je u poduzetništvu neuspjeh nužan. Napredovati se jedino može ako se poduzmu određeni rizici s vremena na vrijeme, ako se eksperimentira, pada i uči iz vlastitih pogrešaka. Najvažnija uloga poduzetničkog obrazovanja je razvijanje poduzetničkih vještina, ponašanja i osobina, koji će pojedincima osigurati snalaženje u uvjetima velike nesigurnosti i kompleksnosti uvjetovane pritiscima globalizacije na društvo, organizaciju i pojedinca.

Merisa Maslić, dipl. pedagog-psiholog

„Poduzetnik u meni”,

Srednja ekonomsko trgovinska škola, Tuzla

Direktorka: Larisa Ćustendil

ИЗМЕЂУ КОРИЦА КЊИГЕ...

(ЈУСТЕЈН ГОРДЕР „ДЈЕВОЈКА С ПОМОРАНЦАМА”)

Јустејн Гордер је рођен 1952. године у Норвешкој. Овај интелектуалац, аутор новела, кратких прича и књига за дјецу студирао је скандинавске језике и теологију на универзитету у Ослу. Његово најпознатије дјело, роман о историји филозофије „Софијин свијет”, преведено је на преко четрдесет језика, а штампано је преко 30 милиона примјерака широм свијета. Са супругом Сири Даневиг установио је Награду „Софија”, која се од 1997. сваке године додјељује инситуцијама или појединцима који дају значајан допринос очувању животне средине и одрживог развоја и улажу напоре у подизање свијести и остваривање алтернатива савременом развоју људског друштва.

Роман о Георгу, петнаестогодишњем дјечаку, чији се живот у потпуности мијења пошто добија писмо од оца који је умро када је дјечак имао четири године. Читам резиме, који ме нимало не привлачи у односу на наслов књиге. Помислих да превише личи неком пасусу из уџбеника географије, прије него опису књиге која има посебну душу... Да, говори о петнаестогодишњем дјечаку, али овај роман је много више од тога. Говори о животу, свијету и човјековој улози у њему, о времену, чекању, свемиру, звијездама, бумбарима, поморанцама. Овај роман, за мене, представља живот. Али је отац написао цијелу ту дугачку приповијетку за мене. Написао је причу о Дјевојци са поморанцама да је прочитам када будем довољно одрастао да могу да је разумијем. Написао је писмо за будућност. Писмо, које је Георг нашао у својим старим црвеним колицима, мијења његов живот. У расплету, дјечак говори како је порастао за само једну ноћ, како је након читања писма свијет почео гледати другим очима. Чак не знам ни колико година имаш сада, док ово читаш. Можда имаш дванаест, или четрнаест, а ја, твој отац, одавно сам постао прошлост. Док сам читала првих неколико страница књиге, нисам ни слутила да ме писац води у необичну причу која, нажалост, има тужан крај. Све вријеме се помиње да је живот бајка, и управо је и овај из романа представљен попут једне бајке. Но, немају ли бајке срећан крај? Шта је ова велика бајка у којој живимо

и коју свако од нас доживљава накратко? Можда ће нам свемирски телескоп помоћи да једнога дана схватимо боље природу ове бајке. Тамо далеко, иза галаксија, налази се можда одговор на питање шта је човјек... Причу о Дјевојци са поморанцама откривамо заједно са Георгом и читајући ову мистерију буде нам се, осим питања ко је дјевојка са поморанцама, бројна питања... Признајем да је чудно добити писмо из прошлости за будућност, и најежим се на саму помисао да једнога дана и мени може стићи неко такво писмо! Дјевојку са поморацама Јан Улав упознаје када јој испада велика кеса са поморанцама у трамвају. Изгледа да је ово прича о љубави на први поглед, за коју многи мисле да не постоји и да никада није ни постојала... Можда се ниједна друга врста интимности не може упоредити с два погледа која се сусрећу с истом сигурношћу и одлучношћу и једноставно одбијају да се пусте. Тога дана Георгов отац креће у потрагу за црвеном вјетровком. Потрага, када не знате ништа о ономе што тражите, заиста дуго траје...

Али ако су очекивања била велика, и разочарања су била бројна. Кроз мисли му пролазе разна питања... Прати невидљиве трагове, размишља о непознатој дјевојци, замишља њен живот и свакодневицу. Након пар случајних и помало, може се рећи, неуспјелих сусрета, ипак не одустаје... Знао сам да потиче из неке друге бајке с потпуно другачијим правилима од оних која су овдје важила. Знао сам да је била шпијун у нашој стварности. Након извјесног времена, неочекивано му стиже разгледница из Шпаније која буди још питања... И она мисли на њега? Како зна његово име? Како зна његову адресу? Сусрет који ће се заправо највише памтити је онај на тргу Плаза де ла Алијанса, када удаљени, мистериозни љубавници, проналазе једно друго.

Не мислиш ваљда да само ти трагаш? И ја сам дио ове приче. Наравно да нисам само лептир кога ти треба да ухватиш. Након пола године, сликарка и студент медицине почињу заједнички живот. Само сам положио руку преко сребрне шнале на њеном потиљку и рекао да ћу бити изузетно поносан да живим са једним умјетником. Вјероватно је и вријеме да се открије ко је Дјевојка са поморанцама... Али, у сваком случају су постојале двије врсте људи. Постојала је дјевојка са поморанцама, и постојали смо ми остали. Вероника, Георгова мајка. У писму, отац му описује како су се упознали, колико су времена провели трагајући једно за другим, да би касније сазнали да су пријатељи из дјетињства. Ко није раније схватио ко је Дјевојка са поморанцама, њен лик открива када отац пита Георга за слику стабла поморанци која се некада налазила у дневном боравку.

Она је одређивала правила. Имала је укус ваниле. Коса јој је мирисала на свјеж лимун... Требало је да видиш. Требало је да видиш како се њише градом. Требало је да видиш како се држи на

изложбама. И требало је да чујеш како се смије... Оно што је мене завело у овом роману је снага љубави... Умјетник је знао како да да моћ овом осјећању, а да ниједном искористи устаљене изразе! Топло се осмијехнула, и тај осмијех, Георге, могао је да истопи цијели свијет, а да га је цијели свијет видио, имао би снаге да заустави све ратове и сва непријатељства на цијелој планети, у сваком случају би наступило дуго примирје. Но, како сам већ поменула, свака бајка нема сретан крај... Када је Георг напунио четири године, оца му је одузела опака болест. Одлучује да напише писмо када сазнаје да је болестан, и поред љубавне приче, овај роман садржи и ону другу страну... Вријеме, Георге. Шта је вријеме? Само онај ко не умије да чита између редова, неће примијетити појам о времену који се у различитим облицима појављује у роману... Стари људи мисле да имају више времена него мала дјеца која пред собом имају читав живот.

Отац је био заљубљен у звијезде, небо, васиону... Често је размишљао о моћи телескопа Хабл, често је и питао Георга за њега... Како чудно... Не желим ни помислити на то колико је само одговора и додатних питања имао петнаестогодишњак, али за разлику од Дјевојке са поморанџама, он оцу није могао написати писмо или разгледницу, није знао очеву адресу... Заправо, није могао стићи до ње. На овом свијету смо само један једини пут. Вријеме. Постојање. Смрт. Шта остављамо за собом када одлазимо?

Када, заправо, људи почињу да размишљају о свему? Када већ деценије испуне њихов живот, или када их нападне опака болест за коју не постоји лијек? Питам се колико ли је тешко када знаш да су ти дани одбројани, када чекаш да у једном моменту нестанеш са земље, као да никад ниси ни постојао... Али сан о немогућем има своје име. Назовивмо га надом. И све се надаш... Питаш се како је настао свијет, како лети бумбар, посматраш колико поморанџи постоји, али ниједна није иста... На крају се запиташ... Када је већ требало да умрем, зашто сам уопште живио? Не губим само свијет, не губим само све људе и ствари које су ми драге. Губим самог себе. Изгледа да научници једино нису успјели да истраже смрт, а смрт је човјеков највећи страх! Изгубити свијет... Изгубити све људе за које си живио и који неће поднијети твој одлазак...

Изгубити самог себе... Вјероватно човјека у једном моменту убију сопствене мисли, које предухитре посљедњу фазу било које болести, или су заправо наше мисли и свијест о нестајању посљедња фаза сваке болести? Отац, свјестан свога стања, поставља сину велико питање, које и читаоце наводи на дуго размишљање... Питам те поново. Шта би одабрао када би добио прилику? Да само кратко вријеме живиш на Земљи, а да те затим, након неколико година отргну од свега, да се више никада не вратиш? Или би се захвалио и одбио понуду? Имаш само ове двије могућности, таква су правила. Ако изабере

ОГЛЕДАЛО

да живиш, изабрао си и да умреш. Како то протумачити? И да ли је свијет у очима свих људи једна неоткривена бајка? Зар цијели свијет није једна бајка од које застаје дах? Ја бих ипак протумачила разна питања Георговог оца на другачији начин... Једнога дана морамо да откријемо шта је овај свијет. Мислим да људи не знају и не обраћају пажњу на вриједност живота и постојања уопште.

У свакодневној трци и журби изгубили смо смисао за праве вриједности, доживљаје и људе око себе. Живот нам се претворио у такмичење у којем се гледа ко је бољи, ко има више... Није ли сврха живота живјети, а не преживјети? Многи људи управо то и раде... Преживљавају. Када смрт закуца на врата, тек тада размишљају о свијету, о ономе што су могли, а нису урадили, о бојама, свемиру, градовима, биљкама, о љепоти коју нису примјећивали док нису схватили да им је дошао крај...

Да, у праву си, пишче, ако изаберемо да живимо, бирамо и да једнога дана умremo. Али треба проживјети живот до смрти, а не преживјети. Разлика је само у једном гласу, али у значењу је неупоредива!

Вријеме – шта је то? Нешто што нам измиче из руку или нешто што треба да искористимо да живот, који живимо само једном, проживимо срећни, радујући се што уопште постојимо на једном парчету Земље? Јер, ко смо ми који овдје живимо? Сваки поједини човјек је попут живог ковчега с благом, препун мисли и успомена, снова и чежњи.

Нађа Лаловић

„Знак”, Гимназија Слободан Шкеровић,
Подгорица

Директорка: Зоја Бојанић Лаловић

Главни и одговорни уредник:
проф. Мирјана Перовић

PER ASPERA AD ASTRA

Last year our school was celebrating the 170th anniversary of its emergence, resulting in a myriad of activities the school is organizing. Prva gimnazija Maribor, as we know it today, has been through a number of changes from its beginnings to the present day.

It all started with the school reform executed in Austria in 1849 where they created the so-called "realke", which led to "lower realka" being created here in Maribor in 1850. Later, in 1870, they decided to create "higher realka" where the program lasted seven years. However, as there was no available space large enough for all of the students, it was decided that a new building would be built. The building we walk through today was built in 1873, but the construction process actually began in 1871. The architect who designed our school was a certain Viljem Bücher, who was partial towards the classicistic style. At first, it was a German school, but during the years of the Monarchy SHS and, later on, the Monarchy of Yugoslavia, it became mainly Slovenian.

It is also interesting that between 1941 and 1945 our Grammar School was, in fact, abolished due to the German occupation of our land. The Germans created their own school, which was mostly attended by German students and few Slovenian students. Prva gimnazija, as we know it today, has had many different names over the years. In 1945, following the liberation of our school, the name changed to I. gimnazija, but shortly after, during the 1959 -1960 school year, the name changed again to Prva gimnazija. From 1981 and 1990, the school was known as "Srednja družboslovna šola", however, in 1990, our school was given the name it proudly bears today – Prva gimnazija Maribor.

The building we enter daily and spend a good portion of our time learning and growing as people was carefully designed. Especially interesting are four statues above the balustrade, which is a decorative column. These four statues represent four women who each has their own representation, the first represents arithmetic, the second, geometry, the third, music, and the fourth, astronomy.

A lot has changed since our school's beginnings, not only in terms of teaching methods and creating a comfortable environment for students, but also in the building itself. In 1928, an extension was built onto the existing structure giving us more space for extra-curricular activities.

MIRROR

Today, this extension is the home of Prvi oder and our gymnasium where performances of both our Improliga (improvisational theatre) and school theatre group are carried out.

All of this history has lead us to the present. Today, Prva gimnazija Maribor is one of the best schools in Maribor. Through our achievements, we are becoming recognized not only in Maribor, but also nation-wide. This is one of the reasons why new students continually decide to attend this school. With the education we receive, we set strong foundations for study at any university. Additionally, we are one of the few schools in Slovenia to offer the classical "gimnazija" program, which includes courses in Latin and Ancient Greek. The classical "gimnazija" program was established in 1996 and the students are very fond of it, particularly those who are more interested in the social sciences.

Currently, we have about 800 students in attendance at our school and each one of us counts. Together, through our achievements, we define our school and even though, at times, we feel stressed and tired, especially during the "busy months" of classes, our friends help us and relate to us. It is important to acknowledge that school is not only meant to give people an education, but also to provide us with the opportunity to develop social skills, meet new people and make new friends. I think it is crucial that you and your classmates get along because you spend almost every day of your life with them for four years and you all have to work hard to contribute to this symbiotic relationship. It is with hard work, patience and strong will that we will achieve our goals and Prva gimnazija Maribor is a step that will bring us closer to it.

Author: Zala Tepeh,
„Heartbeat”, Prva gimnazija, Maribor

Direktor: Herman Pušnik
Glavni i odgovorni urednik:
prof. Zorica Fabrici Robnik

МОЛИЈЕР, ЈЕДАН ЖИВОТ

Добар дан, данас ћемо интервјуисати једног од најбољих француских писаца – Молијера.

Немања: Добар дан, господине Молијер. Велика је част Вас интервјуисати и морам да Вам се захвалим на томе! Посебно желим да Вам се захвалим што сте пристали на овај интервју у болесничкој постељи!

Молијер: Хвала Вама што сте ме позвали и хвала на овако лепом уводу.

Немања: С обзиром да овај интервју радимо за школски часопис, да ли се слажете да почнемо разговор на тему Вашег школовања?

Молијер: Наравно! Шта Вас занима?

Немања: Можете ли нам рећи у коју школу сте ишли и какво је то искуство било за Вас?

Молијер: Ишао сам у „Collège de Clermont”. Данас се та школа не зове тако. Име је промењено у „Lycée Louis le Grand”. Школа је била сасвим добра, по мом мишљењу. Уживао сам као и друга деца у ситним несташлуцима. Тај период памтим као леп и безбрижан. Дружење са пријатељима, ишчекивање одмора, учење, пријатељства и прве велике љубави. Сви тај период памтимо по лепом.

Немања: Када сте открили да имате таленат да речима кажете много, али на један другачији, уметнички начин?

Молијер: Од малена. Рођен сам у имућној породици са много могућности. Међутим, моји родитељи нису хтели да ја будем оно што сам постао. Када сам постао познати глумац и писац, променио сам своје име у Молијер, јер мој отац није желео да има глумца у породици. У 17. веку срамота је бити глумац. Моја породица је сматрала срамним да и ако сам завршио правни факултет, каријеру

ОГЛЕДАЛО

успешног правника заменим глумом. Ипак, још од млађих дана сам увек запажао детаље у свему што видим и знао сам да то опишем на папиру. Моји састави су, чак и у најмлађим данима, привлачили пажњу.

Немања: Сматрају Вас једним од највећих комедиографа икада. Какав је осећај да људи мисле тако о вама?

Молијер: Ја себе не сматрам таквим. Наравно, јако је лепо кад чујете да људи мисле да сте најбољи у ономе што радите, али се трудим да будем приземан и увек размишљај само о следећем делу које ћу написати.

Немања: Поред тога што сте написали разна дела, Ви сте и глумили у доста представа. Како сте одлучили да будете и глумац?

Молијер: Видите, младићу, дела у којима сам глумио сам ја написао, а ко боље да зна како да се одглуми неко дело него сам писац – у овом случају ја. Увек ми је тај део уметности био занимљив и хтео сам да се опробам у томе. Људима се свидело, а и мени, па сам зато и наставио да глумим. Да ли Ви знате нека моја дела?

Немања: Наравно! „Умишљени рогоња“, „Школа за жене“, „Мизантроп“, „На силу лекар“, „Тврдица“... Наслов ваше књиге „Тврдица“, да ли бисте могли да га појасните?

Молијер: Наравно! Један од главних ликова, Харпагон, имао је много новца и тај новац је крио од свих и стављао га изнад своје породице. Ово је комедија карактера која у први план ставља Харпагона, који је изузетно себичан, егоистичан, похлепан, грамзив, немилосрдан, али у исто време изузетно збуњен и плашљив. Новац је постао његова страст и болест.

Немања: Представа „Тартиф“, изведена 1664. године у Версају, направила је највећи скандал у Вашој уметничкој каријери!

Молијер: Желео сам да прикажем лицемерје владајућих класа и то је схваћено као увреда. То што ме насилно оспоравају и забрањују представе само ме мотивише да још више пишем и обрађујем људске мане. Пишем дела која су разумљива, комична и људи у Паризу их обожавају. То ми је довољно. Владајућа класа ће увек оспоравати оно што јој не иде у прилог.

Немања: Та упорност Вас много кошта! Кад већ причамо о жртви,

ОГЛЕДАЛО

желим да споменем представу коју сте играли вечерас – „*Le malade imaginaire*” („Умишљени болесник”). Позлило Вам је на сцени! Срушили сте се на позорници и искашљавали сте крв! Ипак, инсистирали сте да завршите наступ!

Молијер: Каква иронија у називу представе! „Умишљени болесник”. Уметник мора да се, чак и кад умире, подсмева болести, лекарима, људској глупости и самој смрти. Ето, да ли сте чули шапутања да зелена боја глумцима доноси лошу срећу! Само зато што сам вечерас носио зелену одећу! Људска глупост и незнање немају границу. Како да се човек томе не насмеје? Све је то живот! И болест и људске слабости, све треба посматрати са ведрије стране и указивати на то! Тако ће се друштво освестити. А туберкулоза је подмукла болест! Никада не знаш када ће ти окончати живот! Зато ништа не одлажем и трудим се да до последњег тренутка људима изазивам осмех.

Немања: Хвала Вам, господине Молијер, на овом дивном разговору! Посебно што сте испоштовали договор и нисте одлагали за други дан. Ипак Вам је вечерашња представа била напорна и здравље Вам је озбиљно нарушено. Желим Вам брзо оздрављење и много успешних представа.

Молијер: Хвала Вама, младићу, на овом занимљивом интервјуу! Као што сам рекао малопре, ништа у животу не треба одлагати! Никада не знамо када ће нам живот приредити изненађење! Желим Вам срећу и пуно успеха у животу! И да, читајте Молијера и смејте се!

Немања Ђошић

„Соколске новине”,

Гимназија Руђер Бошковић, Београд

Директор: Драган Штулић

Главни уредник:

проф. Катарина Урошевић

AMERIKA I MEDIJSKA PISMENOST

Kao glavnom uredniku školskog lista EHO u Gimnaziji Kotor, tokom proteklih šest godina, u novembru 2019. godine ukazala mi se prilika za daljim usavršavanjem u Americi. Značaj medijske pismenosti u digitalizovanom svijetu i njen uticaj na pravilno primanje medijskih sadržaja srednjoškolaca i društva u cjelini, bio je povod za inicijativu State Department-a da okupi crnogorske edukatore i upozna ih sa statusom koji ova tema i predmet imaju u SAD-u.

Stručno usavršavanje i godine iskustva u praktičnom radu sa djecom, bili su preporuka za International Visitors Leadership Program (IVLP) pod nazivom 21st Century Changemakers: Media Literacy for Educators, u kojem je učestvovalo pet edukatora iz Crne Gore. Program se odvijao u tri grada – Washington DC, Los Angeles i Chicago, a fokus je bio usavršavanje iz oblasti medijske pismenosti kroz posjete srednjim školama, univerzitetima i obrazovnim centrima. Program je takođe obuhvatio posjete muzejima, koncertima, filmskim centrima, sportskim događajima, kao i prisustvovanje predavanjima najboljih stručnjaka iz ove oblasti.

Po dolasku u Washington DC, prisustvovali smo prijemu kod Ms Deanne K. Douglas, organizatorke programa, koja je izrazila zadovoljstvo zbog uspostavljene saradnje sa predstavnicima obrazovanja u Crnoj Gori i približila nam sve planirane aktivnosti. Na samom početku smo se sreli sa odličnom logistikom koja ove programe već osam decenija preporučuje u čitavom svijetu.

Posjeta Vašingtonu bila je uvod u razgovor o medijskoj pismenosti, sa posebnim osvrtom na fake news. Demokratizacija informacija, ali i dezinformacija, dovela je do podatka od 70% vjerovatnoće da će neko podijeliti lažnu vijest. Manje od jedne petine srednjoškolaca u Americi je uspjelo da prepozna da je nešto propaganda, ili da razlikuje reklamu od vijesti. Samo petnaest američkih država od postojećih pedeset, donijelo je odluku da medijska pismenost postane dio obrazovnog programa u srednjim školama.

Iskustvo u Los Angeles-u, gdje smo boravili sedam dana, pokazalo je sav značaj predmeta koji se realizuje kroz istraživački rad univerzitetskih profesora najvišeg ranga. Prisustvovali smo predavanjima na University of California Los Angeles (UCLA), jednom od najboljih u Americi, kao

i na University of Southern California. Posebno zadovoljstvo je bilo biti na času medijske pismenosti u državnoj srednjoj školi Mira Costa gdje se nastava ovog predmeta odvija na osnovnom i naprednom nivou. U specijalizovanoj učionici, učenici snimaju filmove, rade istraživanja, edukuju se iz svih oblasti novinarstva.

Sve dane, u fokusu naše diskusije je bila kritička medijska pismenost i kako osposobiti učenike da kritički razmišljaju dok čitaju neku vijest ili drugi medijski tekst. Postavljati „duboka” pitanja o namjerama određenih sadržaja, posebno pratećih fotografija i video zapisa, prepoznavati spinovane sadržaje, prikriveni rasizam, seksizam, samo su neki od zahtjeva na koje treba upozoriti mlade ljude. Sve velike kompanije, kao što su Google, Facebook, YouTube, u stvari su medijske korporacije. Kao što one dijele informacije sa nama, dijelimo ih i mi sa njima, a njihovi algoritmi prikupljaju sve podatke o nama. Google kontroliše 92, 69% medijskog tržišta, pa je očigledno da se radi o nadzornom kapitalizmu.

Posljednja destinacija bio je predivni Chicago, „vjetroviti grad” u kome smo zaokružili edukativni program. Imali smo priliku da osjetimo kako grad živi, prošetamo obalom Mičigenskog jezera, prisustvujemo koncertu simfonijskog orkestra. Posebno inspirativna je bila posjeta YOUmedia – inovativnom digitalnom prostoru za tinejdžere koji je smješten u velikoj gradskoj biblioteci. Tu se mladi ljudi druže i upoznaju, usavršavaju različite vještine i talente: slikanje, modeliranje, fotografisanje, grafički dizajn, komponovanje i snimanje kompozicija, čitanje, i praktično stiču znanja iz medijske pismenosti.

Prisustvovali smo i času novinarstva u državnoj srednjoj školi Walter Payton College gdje se školske novine i časopisi rade u okviru izbornih predmeta: Newspaper 1 i Newspaper 2. To je bila prilika za promociju našeg školskog lista „Eho” i dogovor o budućoj saradnji. Sva vrijedna isustva i sakupljena znanja, bila su upotpunjena radoznalim pitanjima čikaških učenika, nasmijanim licima za koja ne postoje prepreke, razlike, daljina.

Sonja Golub-Klenak, prof.

„Eho”, Gimnazija, Kotor

Direktor: Božo Perović

Glavni i odgovorni urednik:
prof. Sonja Golub-Klenak

ДА ЛИ ЈЕ У ОВОМ ВРЕМЕНУ БИТНИЈЕ БИТИ БОГАТ ИЛИ МОРАЛНО ИСПРАВАН

Од наставника у школи учимо да је основни циљ предузећа профит. Мало пажње се обраћа на начин на који ће се остварити профит. Има ли етика места у пословном свету XXI века или ће је принцип сталног и непрестаног богаћења ставити у други план, јесте питање на глобалном нивоу, на које тек треба да дамо (или добијемо) одговор. Одговор који знамо јесте да без етике и њених начела не постоји темељ за „здрavo” друштво, па тако и без пословне етике нема коректног, праведног и најбитније, отвореног пословања. Пре него што приступимо етичкој дилеми у уводној реченици, морамо сагледати, ако заиста хоћемо исправну одлуку, који су етички принципи нарушени од стране маркетинг-тима ако не пружи довољан број информација. Одмах можемо уочити неке спорне моменте. То су недовољна искреност, неправедност и неодговорност према својим клијентима. Етички принципи који су нарушени су искреност, праведност и одговорност.

Под искреношћу подразумевамо говорење истине. Без говорења истине нема ни морала, а самим тим, ни етике. Говорити истину или лагати? Велика дилема, која на први поглед и није дилема, јер већина ће се сагласити да треба говорити истину. Ипак, понекад из прећуткивања истине или неистине могу произаћи добре последице. У овом случају није сигуно да су из неискрености проистекле добре последице. Корисницима овог производа је неопходно да знају и негативне последице коришћења овог производа, не само због тога што за тај производ издвајају свој новац. Замислимо овакву ситуацију. Може се десити нека негативна последица, нпр. дијареја која је изазвана коришћењем суплемента, а корисник ће мислити да је од другог производа који истовремено узима

(претпоставићемо да други производ нема дијареју као негативну последицу). Да ли смо ту поступили етички исправно? Мислим да је одговор јасан. Маркетинг-тим је дужан да нагласи ко не треба да користи производ (као што нпр. гуарана није препоручљива за труднице, срчане болеснике и децу, или као фарбе за косу које нису препоручљиве особама са осетљивом кожом, без обзира што то у некој мери смањује профит). Последице неискрености могу бити врло тешке. У овом случају ненамеравање и штетне последице има произвођач другог производа, јер ће корисник своја негативна искуства са њиховим производом делити и саопштавати познаницима.

Праведност као етички принцип повезујемо са правом. Живимо у демократској земљи, где закон (треба да) регулише и неке моралне норме. Тако постоји Закон о заштити потрошача. По том закону потрошачи имају право на обавештеност (да располажу тачним подацима о производу) и безбедност (заштита од производа који угоржавају здравље и живот). Неизношењем негативних страна коришћења производа не би се поступало по закону. Али, оно што је кључно, такав поступак би био и неправедан и незаконит!

Неодговорност је такође испољена у поступању маркетинг-тима. Прво, у продају се пушта производ чије коришћење није било предмет озбиљног истраживања. У реклами се позивају на искуства корисника, а не на научну заједницу. Научна заједница је једина компетентна да процени корисност производа. Можда је већина корисника доживела плацебо ефекат, а не заиста право побољшање здравља? Поред тога, произвођачи, шаљући поруку на производу „посаветујте се са лекаром“, дају корисницима слику о свом одговорном поступању. Проблем у поруци „посаветујте се са лекаром...” јесте што истраживања показују да велики проценат људи на основу туђих добрих искустава о производу одмах купује исти производ, без савета лекара. На овај начин се иза спољашње фасаде одговорности показује неодговорност (а тиме и неетичност), јер не размишљају о људској природи која је таква. Корисници ће опет бити изложени ризику од негативних последица (негативне последице су негативне, без обзира на размере) због недовољног информисања од стране произвођача о производу.

Кључни проблем у овом поступању јесте то што ће се део прихода од продаје производа одвојити за људе који болују нпр. од мултипле склерозе, за лек против ове болести. Ту компанија показује етичност у виду добробити за оболеле од мултипле склерозе. Али на који начин? Тако што ће обманути кориснике производа. Да ли за постизање доброг циља можемо користити недозвољена средства? Осим тога, можемо се запитати да ли је одвајање дела прихода за оболеле од мултипле склерозе само јако добар плашт за прикривање

ОГЛЕДАЛО

очекиване огромне добити коју ће произвођач остварити продајом производа? И долазимо до дилеме из увода овог рада.

Да ли је у времену у којем живимо битније бити богат или морално исправан? Одговор на ову дилему, не само у овом времену, него у сваком, јасан је и неприкосновен. Човека чини човеком исправно морално поступање. Својим поступком компанија даје предност богатству. Ако компанија жели да поступи морално, не сме се, свесно, ни једно начело етике прекршити. Значи, ако компанија послује етично по многим показатељима, а не поштује само један принцип етике, онда она не послује етично.

Маркетинг-тим је дужан да саопшти све карактеристике свог производа које су од значаја за кориснике.

Никола Анчин
„Милевин свет”,
СТШ Милева Марић, Тител
Главни и одговорни уредник:
Јадранка Пешти